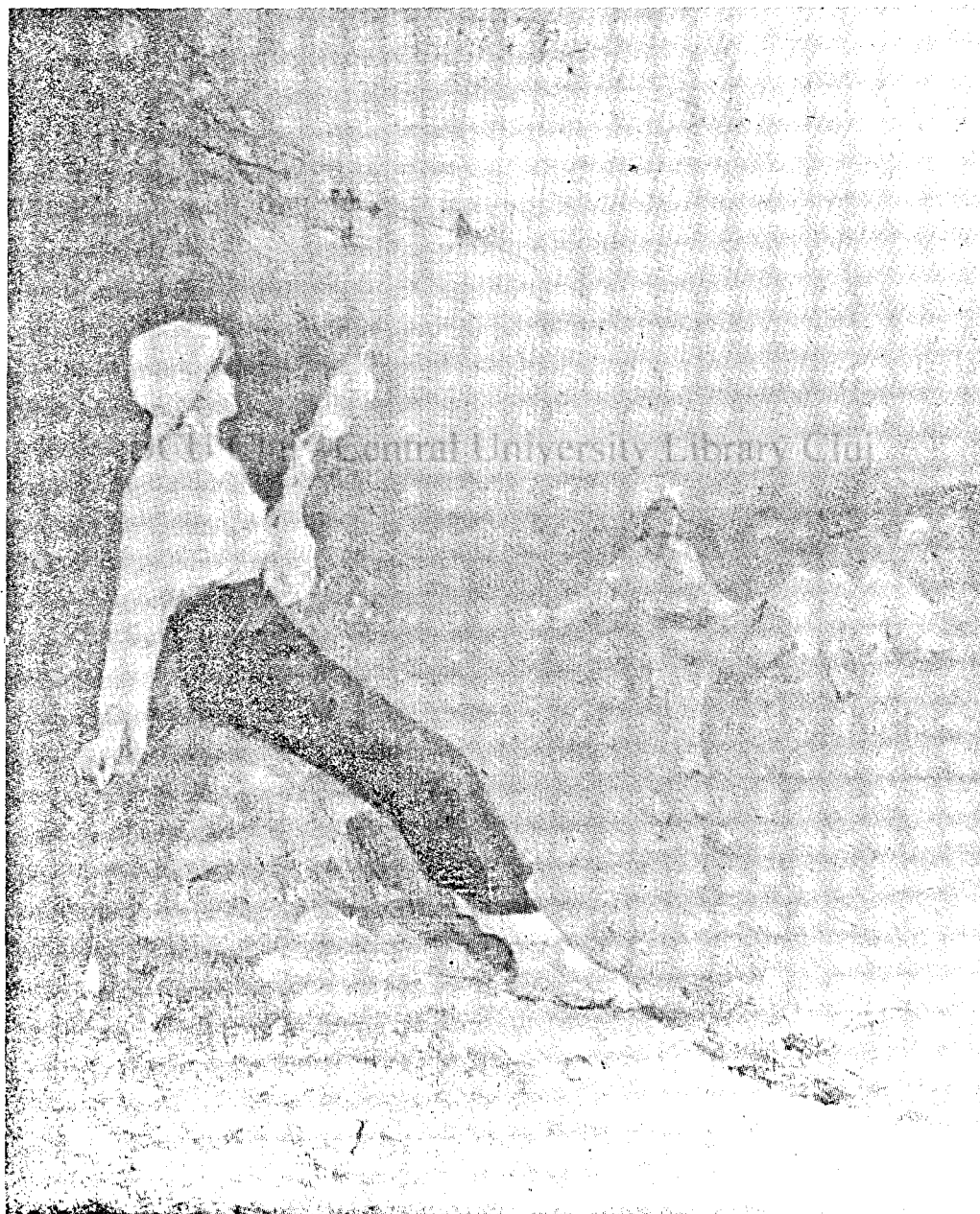

DUMINICA UNIVERSULUI

SĂMĂNĂTORUL

Pictură de Grigorescu

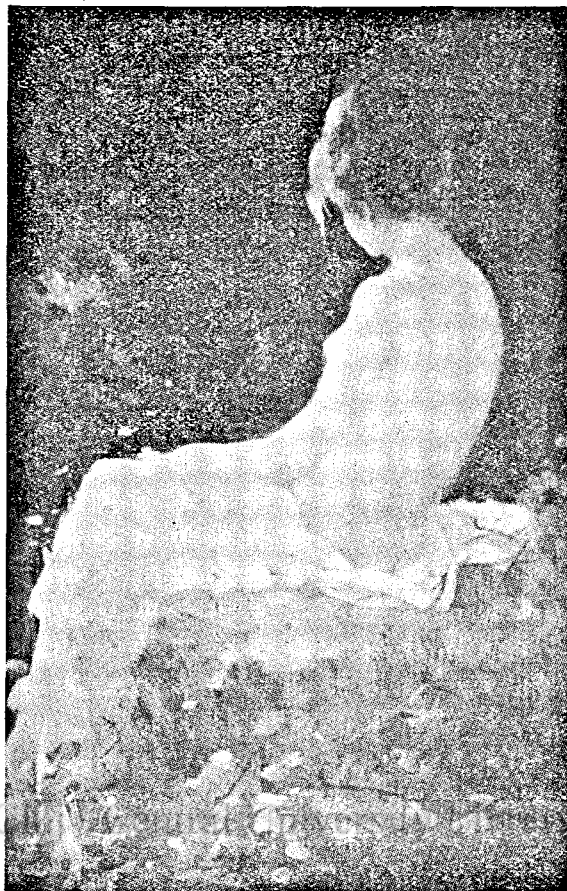
A P R I L I N C E T A T E

A sosit cu treceri de cocori și berze fără popas peste cetate, cu soare ca'n Coșbuc, cu lăstuni de streșini și de poduri, cu înfloriri de piperniciți caiși în curți înguste bătute cu piatră și cu o înviorare a drumeților pe trotuarele line ori obositoare ale orașului.

Au vestit-o cu ghiocci și cu stropituri albastre de cer florăresele lui Luchian și țigăncile înfoiate ale lui Grigorescu.

Poetul o caută visător în frumusețea plină a câmpului, în coprinele muscelor, în piruit de pasări, în hugeacurile cu cuiburi, în idilele cu impetuos sbucium de creație.

El umblă însă pe piatra drumurilor de cetate, în vârtejul mașinilor de eleganță suspectă; aude fluere, clacsoane, clopote, strigăte de cameloți și injurături de sergenți. El vede umbre tari de ziduri, pomi asfixiați de gaze, o forfotă de oameni, petice de cer sfâșiate de înălțimea construcțiilor fără frumusețe, luminile de decor ale barurilor, civilizația obositoare a orașului și două îngăduite parcuri cu ciclonii japoneze, cu urne triste, cu lacuri de pastel, cu răgușeli de radio și cu osteniți de viață pe

Floarea florilor

Grigorescu

bâncile de inaniție ale grădiniilor. El nu vede idilele găngăniilor, fluturii cu stropi de flacări și de curcubeu pe pudra de argint a aripilor, șesul verde, liveziile de mărgean, pasul berzei între iezere, meii seini, capra păstoritei și pânda lui Pan sub zarzărul leșinat de lumină. El n'aude cucul și pietrușelul, cântecul iazului, serenada brotacilor, privighetoarea, suspinul gârlei, moara și tremurul sărutării sub ramura de argint a mesteacănului. El n'aude stelele și iubirea. El n'aude durerea florilor cari așteaptă să fie culese.

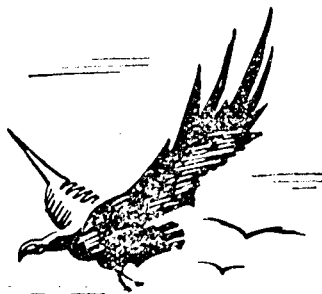
Liber ca un lăstun al cerului, el trece printr'o disarmonie demonică de trosnete, de fluere, și de vorbă, printre ziduri încete și triste și călcând pe piatra de acoperire a pământului din care ies florile și pâinea, poetul visează în haosul orașului de paradă, câmpul și satul, balta cu găinuși de apă, dealurile stropite cu picături de lumină, bungetele și munții și desprins din amețitorul vârtej

al civilizației de cetate, el îi răspunde cu un vers iluminat din Verlaine: „à vos civilisations, je préfère les paysages“.

P R I M Ă V A R Ă

Mi-e teamă să te strig, ca 'ntâia oară.
Văzduhul e sonor ca o vioară.
Zarea dac'aș putea să o ating
S'ar rupe ca o pânză de paing.
Șesul de smalt aleargă, se sfăramă
De codru cu 'nverzire de aramă.
Drumul e puf, pământul clocot viu.
Hulubii joacă 'n soarele argintiu.
Munții pe zări se elatină, ca norii.
Slăvile clare 'și despletesc cocorii
Și măgurile s'au săltat pe brânci...

Zaharia Stancu.

Aș vrea cu șoimii să m'agăț de stânci.
Ca mugurii să mă dăsfoi în soare,
S'alerg spumat cu apa călătoare.
Să cânt
Cu greerul pe-o brazdă de pământ
Și 'n noua primăvară să fiu nou
Ca un ecou
Din zări în zări rostogolit
La infinit
Prin marea de lumină
Lină...

In crâng

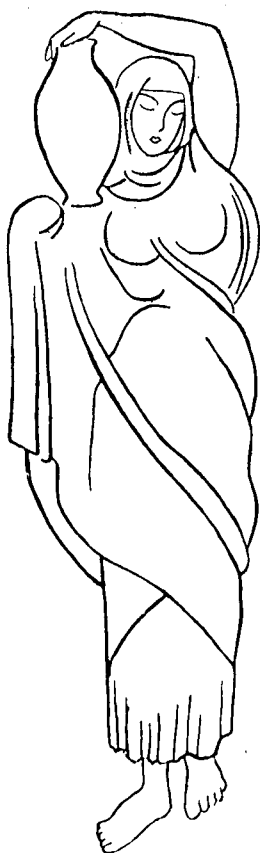
Grigorescu

PRIMĂVARĂ DE MUNTE

DE

V. Voiculescu

Primăvara de munte venia cu cer mare
 In care ulii negri rotiau de-asupra satului,
 Ochind din slăvi păsăretul prin curți...
 Ii blestemau curcile, chirăind ațintite,
 Intoarse spre ei când c'un ochi, când cu altul...
 Dar hūlpavii cădeau din senin pe pradă
 Și sburau falfâind cu puii în ghiare.
 Așa hoțiau slobozi, împelițații .., până când
 Inciudat, gospodarul își lua pușca din cui
 Și s'așeza la pândă, dup' un trunchi, în ogradă
 Așteptând, cu răbdare de fiară, clipa
 Când sălbătăciunea se repezia să dea iama,
 Și o fulgera cu o bubuitură, din sbor.
 A, dacă era numai rănit hoțomanul,
 Cum își înfigea, fioros, căngile toate
 In mâna ce 'l înceșta răsbunătoare..
 ...Gătindu-se să-i sucească gâtul,
 Omul îi făcea o scurtă judecată.
 Amintindu-i, lung pomelnic, orătăriile furate,
 Pe boghiata, pe porumbaca pe golașa
 Și mai ales pe ciufa, puicuța cea albă.
 Apoi îl întindea pe spate desfăcându-i aripele
 Și 'l răstignea pe-o stinghe în chip de cruce,
 Țintuindu-i în cue amândouă sfârcurile zimțate.
 Și așa, răstignit, îl spânzura de-o prăjină 'naltă,
 Infiptă la poarta cu stâlpii increstați.
 Acolo sus sta, în avânt incremenit, tot anul,
 Amenințând pe tovarășii de tâlhării din văzduhuri,
 Pare' ar fi fost viu și domesticit, voevod peste păsări.
 Primăvara, când urcai hudițele bolovănoase,
 Casă de casă te 'ntâmpinau cu steaguri împărătești,
 Prăjini în vârful cărora veghiau pajeri neclintite,
 In satul de munte unde primăvara se răstigniau uliții..

POVESTE DE PRIMĂVARA

Intre flori

Pictură de Grigorescu

În valea minunată a Chevreuzei, unde prin're coline rotunde și pomaturi întinse Yvetta, un biet pârâias, strânge în centura târgușoarelor imaginile răsfârante ale unor ziduri năpădite de glicine, am cunoscut când-va un abate subtil, ce-și citia aci între stânjenei, breviarul.

Era un preot singuratec, cu o rostire pitorească și muzicală în acelaș timp și cu o moliciune, ca o absență în întreaga lui fire. Fugisem într'o primăvară de larma Parisului apropiat și în târgușorul Chevreusei zile albe și limpezi, vre-o zece la număr, m'au îndeletnicit să privesc cireșii înflorind și să ascult pe abatele D... disociind cu finețe.

— Nu crezi, îmi spunea el adesea, că cel mai încântător lucru primăvara e regăsirea cu lucrurile omorâte în tine, în anii trecuți de vară? Nu crezi că sunt senzații, sentimente pe care ți le readuce, anual, acelaș anotimp și pe care le reei neîncetat de-a lungul vieții? Eu sunt convins și simt în mine firidele acestea, bine definite, în care își au locul lor, ca niște statui vii roza, caisul, soarele, briza... Fiecare an hrănește sau pălește frumusețea aceasta d'în noi! Firește că lucrul este ade-vărat pentru toate anotimpurile dar par'că în alte epoci ni se face mai puțin simțit! Primăvara însă, cu cireșile, cu încântările și aș spune violențele ei sufletești te face să le simți mult mai adânc.

Îl ascultam pe abatele D... care împletea pentru urechea mea gândurile lui, cu vocea unei privighetoare; pumn sonor și timid, încheștat cine știe de ce cracă în grădina învecinată.

De simțit nu l'am simțit dar de înregistrat sunt sigur, căci abatele se opri o clipă și-mi privi zâmbetul care îmi trecea pe buze, de undeva, din părțile înegurite și fericite ale ființei mele.

— Tare aș vrea să știu, îmi spuse el într'un târziu, dacă privighetoarea sau vorbele mele te-au făcut să

zâmbești, ca fericirii!... Privighetoarea s u n t sigur!. Și fără să mai aștepte să protestez sau să afirm, începu să se ia la întrecere cu privighetoare cu o poveste despre privighetoare. Mi-a mărturisit că e o poveste veche, culeasă de el din spre părțile Pirineilor de unde era de fel. Eu l'am ascultat, dar nu l'am crezut! Abatele D... era prea inteligent, avea prea multă fantezie pentru ca să nu fi fost în stare să urzească cele mai încântătoare mituri, ascunzându-le sub alte nume, ca cea mai mare parte din părinții ficțiunilor..

— Greu căzuse, începu abatele D..., și poarta de aur și sabia de flăcări șerpuite a arhanghelului Mihai, peste Paradisul pierdut! În u m b r a dumnezeieștilor ziduri, Adam și Eva cu toate neamurile ființelor pământeste în jurul lor, au făcut primul popas al desnădejzii și durerii căci de jur împrejur nu era altceva de cât un imens pustiu de cremene arămie, măcinată și aspră, ca un neospitalier nisip. Nici floare, nici iarbă, nici izvor, nicăeri. Primii oameni și primele ființe, animale și păsări, erau aruncate pentru totdeauna în vrăjmășia pământului!

Paserile neștiutoare și înfricoșate încercau să se reîntoarcă sburând peste zidurile înalte, după cum celelalte animale se lipeau de ziduri. Sborul păsărilor însă nu le putea folosi, zidurile de aur se înălțau însă și mai departe, de pe crestele lor cu alte nevăzute ziduri, de care se lovea și se răncea, sborul încăpăținat de reîntoarcere al păsărilor.

Dintr'un târziu, văzând că nu mai există altă scăpare oameni și fiare porniră spre moarte și necunoscut, spre trista viață a pământului, pe drum șerpuit. Și au umblat zi și noapte și nici iarbă, nici poamă, nici izvor nu le-a bucurat rătăcirea.

De foame, de sete și de oboseală pleoapele se închideau, aripile se frângeau, picioarele tremurau și povara trupurilor nu o mai duceau.

Mică, mută pe vremea aceea, dar iute de aripi, privighetoarea cu ciocul deschis, cu ochii pe jumătate acoperiți de pleoape grele își simțea sfârșitul apropiindu-se. Se sbătea cu desperare în mâna morții ce se închidea încet, încet, peste trupul chinuit. Simțea că un strop de apă numai, i-ar reda viața pierdută. Simțea, dar nimeni și nicăeri nu-i putea da picătura aceea. Atunci, văzând cum în amurgul înghețat ce se lăsa pe pustiu, Adam lovea sângerându-și degetele, de-asupra unor vreascuri uscate, două tăioase bucăți de cremene pentru ca să scoată din ele ceva viu și roșu, focul. Privighetoarea a înțeles că se poate mântui dacă va încerca și el să încordeze până la urmă, urma de putere ce i-a mai rămas.

Și cu greu, se înalță ca rănită, într'un sbor șchiopătat pe aripi să vadă, să cerceteze o urmă de apă. Nimic nu se arăta pe întinderea pustie. Când de-odată, cu mult în urmă văzu o umedă sclipire.

A sburat într'acolo și într'adevăr pe purpura aspră a unei flori de spin uscat, câte-va picături luceau. Era locul de subt ziduri, unde poposise și plânsese Adam și Eva pentru prima oară.

Privighetoarea însetată s'a repezit și a sorbit roua aceasta, singurile picături dintr'un pustiu. Deîndată aripile iarăși au prins puteri, ochii s'au limpezit și sborul a redevenit înalt și sigur.

Seara, târziu, în umbrele reci ale primului popas de noapte luminat de un foc abia hrănit, în jurul lui Adam și al Evei, toate ființele pământului s'au strâns. Erau toate abătute și sleite. De-odată însă privighetoarea simți că se îneacă. A crezut o clipă că cineva nevăzut o strânge de gât și fără să vrea pentru ca să-și ușureze durerea a început să cânte ca astăzi, și cântă mereu de atunci.

Lacrimile lui Adam sorbite de ea subt zidurile Paradisului pierdut i-a dăruit ființa cu cântece. Și astfel peste nenorociții aceștia, în pustiu, din lucruri fără de voie și fără de gând omenesc, se lasă prima binecuvântare, de dincolo de zidurile înalte de aur, înălțate și mai departe, până la ceruri de alte nevăzute ziduri, de care se frânge dureros, orice sbor de pasere...

Și abatele D... a tăcut, lăsând privighetoarea, să urmeze.

Ion Marin Sadoveanu

P R I M Ă V A R Ă

BCU Cluj *Ion Pillat* Library Cluj

In apa cerului de primăvară
Incearcă ramul sol/i de frunze noi.
Câmpia 'n urma omului ce ară
Își adumbrește valurile moi.

Nori albi par munții troeniți din zare.
Par turme albe pomii din livezi.
Un cuc în codru cântă a uitare
Vrăjind în amintire tot ce vezi :

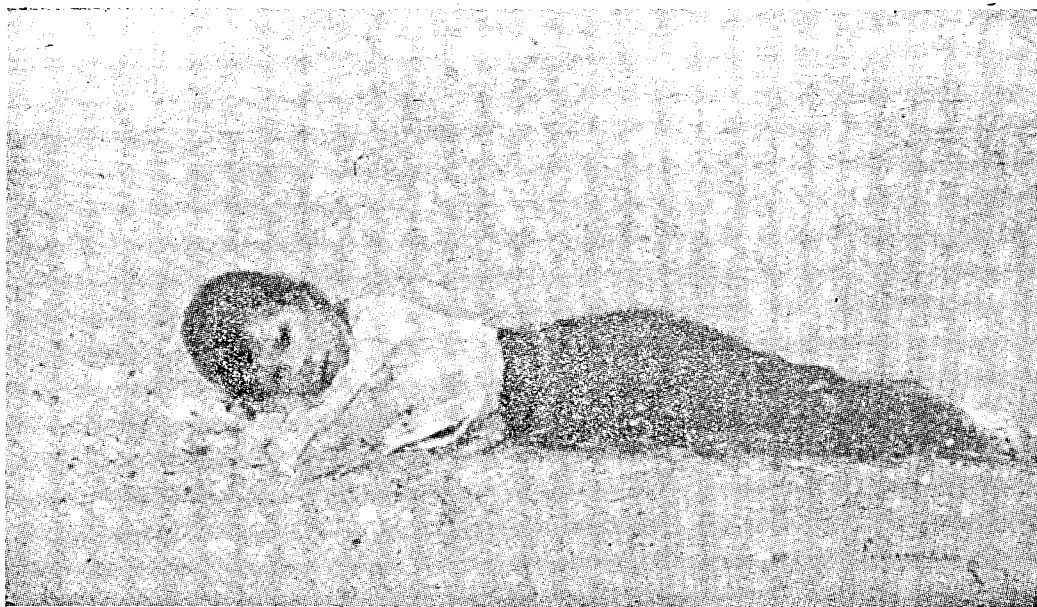
E boul Domnului pe-o iarbă verde.
E boul alb ce paște pe suhat.
E smeul ce 'n lumină — sus — se pierde.
E barza care cade peste sat.

E fata care cântă la fântână.
E soarele ce joacă pe părau.
E mielul nou ce sburdă lângă stână.
E chiotul din gură de flăcău.

E murmurul de frunze și de găze.
E mirosul de cimbru și pelin.
E un copil ce singur stă și râde.
E cucul care cântă din senin.

DE VORBĂ CU PRIMĂVARA

Fără grijă

Grigorescu

Astăzi de dimineață când mi-am dat seama că, înfărșit, ai sosit — dudue Primăvară — m'am gândit să dau, în cinstea dumitale, o informație cu litere groase la „ultima oră“ a gazetei unde colaborez. O informație simplă, banală, care să sune așa:

„Astăzi de dimineață a sosit în Capitală, Primăvara. După informațiile culese în grabă, la „Serviciul Meteorologic“, — informații asupra exactității cărora redacția nu'și ia nici o răspundere, — Se pare că Domnia-Sa, va rămâne mai mult timp în mijlocul nostru“.

Am socotit însă că o informație la ziar, fie ea chiar tipărită cu litere groase, e prea puțin pentru un eveniment atât de important ca sosirea dumitale în București.

Deaceea, dudue Primăvară, am hotărât să te tratez ca „personalitate“ sau „vedetă“ și să-ți iau un interview...

Știam că obișnuiești să descinzi în Cișmigiu.

Găsesc că, pentru dumneata, locul, e cel mai bine ales: ieftin, curat, în centru și-apoi nu e nici tocmai atât de deochiat pe cât se spune. (Am informații din „sorginte sigură“ că singurele persoane care mai fac astăzi dragoste clandestină în Cișmigiu, sunt agenții brigăzii de moravuri).

Prin urmare știind unde te afli, nu mi-a fost greu să te găsesc.

Și te-am găsit, așezată pe-o bancă, lângă lac.

Purtai o rochie bleu pal, cu tonuri moi de roz dulce, confecționată — desigur — dintr'un coupon de cer.

Soarele strălucea, prins în părul dumitale, ca un pieptene de mărgăritar vechiu, într'o cosiță bălaie de jupăniță romanțioasă.

Aveai, la cingătoare, un buchet de toporași proaspeți, agățat ca un mănunchi de cheițe cizelate; cheițe pentru descuiat lacătele genoveze ale inimilor noastre, — iar între șiragurile dinților mici și lucitori ca o minusculă claviatură de ivoriu, răsuceai cu un gest provocător de fiorăreasă tânără, tija verde și crudă a unui mac nedormit, cu cearcăne vinete sub pleoapele roșii și învoalte.

De îndată ce ți-am expus „scopul vizitei mele“ (cum zicem noi gazetarii) m'ai poffit să iau loc pe bancă, lângă dumneata.

Greta Garbo să fi fost mata, dudue, și nu m'aș fi simțit mai emoționat.

M'am așezat totuș și moleșit de preajma dumitale caldă, am simțit de îndată nevoia să-mi scot paltonul...

M'ai privit zâmbind și mi-ai spus cu vocea dumitale de privighetoare. (Știi că privighetorile au flaute mici în gâtlee?)

— Cum, domnule? Dumneata vii să ici un interview primăverii și porți încă palton?

Intrebarea m'a încurcat puțin.

— Croitorul meu e un măgar, dudue!

— De ce?

— Fiindecă de îndată ce simte că trebuie să vii dumneata, nu mai vrea să lucreze pardesiuri pe cont și la Muntele de Pietate, nu e încă destul de cald, ca să primească paltoanele amanet“.

Ai început să râzi de sinceritatea mea și mi-ai dat, amical, cu un ghiocei în cap. (Am uitat să spun că aveai poșeta plină cu ghiocei).

Am profitat de ocazie ca să-ți prind mâna și să ți-o sărut. În clipa aceea, din ochii dumitale albaștri ai scuturat pe mine o ploaie de violete triste.

— De ce mi-ai sărutat mâna?

— Ca să văd cu ce te parfumezi.

— Și-ai văzut?

— Da. Nu te parfumezi cu nimic. Miroși a dumneata însu-ți, a primăvară

— Adică?

— A esență de soare, amestecată cu esență de lună plină, cu zefir concentrat, cu apă de flori de pomi fructiferi și cu balsam de foi de codru crud. În plus mai ai și un parfum ortodox, de Denie.., o loțiune mistică pe bază de tămâie, zambile putrede și ceară curată de albine.

— Dumneata trebuie să fii puțin cam nebun?

— Nu, dudue. Mărturisesc însă că sunt puțin cam poet. Am rămas însă necunoscut... din cauza dușmanilor... Am foarte mulți dușmani.

— Criticii?

— Nu! Cititorii... Sunt un autor compromis...

— Cași mine.

— Dumneata ești autoare?

— Sunt numai compromisă... M'au compromis poezii.

— Mi se pare foarte curios ceace-mi spui, dudue... Cum au putut poezii să te compromită?

— Iubindu-mă... M'au iubit toți, grămadă, unul după altul, tineri și bătrâni la un loc... Și-atunci s'a întâmplat și cu mine același lucru care se întâmplă cu orice femeie iubită de prea mulți inși... M'am banalizat, m'am vulgarizat, m'am popularizat, m'am demonetizat, domnule, ca o romanță cântată prea mult și de prea mulți... Sunt inevitabil compromisă... Nu mai circul decât la periferie și în orașele de provincie fără legătură de cale ferată.

— Dar bine, dudue, eu cred că dumneata ca orice femeie, ar trebui să fii cu atât mai măgulită cu cât ești adorată de mai mulți indivizi laolaltă...

Nu văd de ce-ai fi compromisă *dumneata*, fiindcă te iubesc *alții*?

Când ți-am spus cuvintele astea, mi-ai aruncat o pereche de ochi, cum se aruncau pe vremuri la filmul mut. Ți-ai mușcat apoi buza de jos și macul strivit între dinți a scăpat și-a căzut lângă bancă, pe alee, ca un strop de sânge rău.

O ordonanță care trecea ducând pe braț un coș plin cu articole de băcănie și care trăgea după el, cu mâna liberă un copilăș îmbrăcat în uniformă de maior (desigur copilul unui locotenent de intențență) a văzut floarea căzută și s'a oprit uluit lângă ea. S'a uitat la dumneata s'a uitat la mine, a stat pe gânduri o clipă, apoi s'a aplecat și-a ridicat-o.

Cu degetele lui groase și neîndemânatece a șters-o

de praf și descoperindu-se cu un gest grav, ca de rugăciune, și-a potrivit-o solemn la capelă.

Apoi a plecat târând copilul după el, ca piciorul sergentului, după ce s'a întâlnit cu regimentul rusesc, pe drumul de costișe ce ducea la Vaslui.

Abia atunci, mi-ai răspuns.

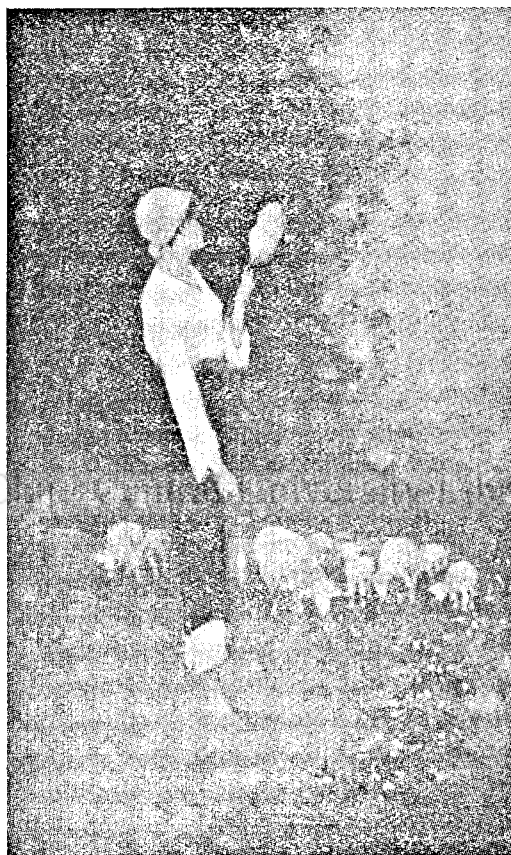
— Dumneata ai uitat un lucru când mi-ai spus cuvintele de-adineauri

— Ce lucru?

— Că și *eu* am iubit pe toți cei care m'au iubit. Am fost a tuturor... Prin urmare...

În fața acestei afirmații, n'am putut spune decât atât:

— Prin urmare ai dreptate dumneata dudue. Ești definitiv compromisă.

Păstorița

Grigorescu

Ai surâs iarăș. De data asta însă, amuzată, ca o domnișoară dela Ursuline căreia îi ghicești în palmă, că s'a lăsat sărutată, într'o noapte de vacanță mare și plină, ca o mă-măligă de mălai de lux.

Pe urmă te-ai uitat la ceas.

— Spuneai, domnule, că vrei să-mi iei un interview... Grăbește-te să mă întrebi, că nu mai pot sta mult cu dumneata. E ceasul aproape douăsprezece și mă așteaptă la Șosea, lumea care a eșit „să facă mișcare“ cu automobilul de piață. Te-ascult...

— Aș vrea să-mi spui, dudue, cum intenționezi să-ți petreci timpul în Capitală?

— În primul rând mă voi ocupa de toate grădinile orașului.

Pe urmă vreau să schimb vitrinele la magazine.

După asta deschid strandurile, prezint câteva tipuri noi de automobile, inaugurez grădinile de vară, dau drumul colectelor pe stradă pentru societăți de binefacere și ordon ca toate privilegiile să cânte și liliicii să înflorească...

— Și-apoi.

— Apoi plec în vilegiatură pentru nouă luni de zile... ca să renasc.

— O ultimă întrebare, dudue?

— Mă rog...

— Este vreo legătură între dumneata și Doamna Vară?

— Desigur... Sunt tot eu.

— Nu pricep.

— Nu fii așa de trist domnule. Știe o lume întreagă că un interview cu Primăvara, nu poate eși decât prost.

Prin urmare eu singură sunt de vină...

TUDOR MUȘĂTESCU

CÂND INFLOREȘTE LILIA CUL

In boare de primăvară

Grigorescu

Și Vasile? Ambrosie o cunoștea pe Marlena, de aproape un an. Acum e în orașelul lui și pregătindu-se de plecare spre București, se simte foarte nehotărât, neștiind ce drum să apuce. Să meargă direct cu trenul ce-l primea binevoitor să-l plimbe peste peisaje cu păduri, sau cu semănături și văi departe în ceață și mister, deasupra cărora norii trec asemeni unor corăbii albe pe marea de azur rece a primăverii, sau s-o ia spre Nord cu mașina de curse, spre a trece prin orașul Toporași, capitala județului.

Tren avea chiar în seara aceasta. Pentru mașină însă trebuia să aștepte până a doua zi dimineață.

În fața porții, împărțit între aceste două tendințe, stătea așa nedumerit. Dacă fostul lui coleg de liceu Miti, nu i-ar fi arătat într'o seară pe sora sa Marlena și nu i-ar fi spus, cu multe zile înainte, că e o fată foarte frumoasă și bună, ar fi pornit acum cu trenul la București. Așa însă trenul a plecat fără Vasile Ambrosie, rămas să aștepte mașina de curse.

„Ce interes oi fi având eu la Toporași? se întreba el. De ce vreau neapărat să merg pe un drum așa de ocolit“. La aceste întrebări nu primea în aparență niciun răspuns. Și totuși a doua zi dimineață luă loc pe una din băncile cu arcuri distruse de un drum prea stricat, în mașina ce lega orașelul Mălureni de Toporași, capitala județului, în tovărășia unui negustor de vite, a două femei sărace și a trei soldați.

— „Când vor fi toate locurile ocupate n'o să vă mai sdruncine așa rău“, îi spuse șoferul și proprietarul mașinei. „Primele sate din drum o să ne aducă pe dorii clienți“, îl mai lămurii acest fost tovarăș de joc al

lui, acum proprietarul unui vehicul de curse. El are mustața mică, eșită de soare, iar fața aspră și roșie de vântul primăverii. Când era mic arăta tot așa de alb ca Vasile Ambrosie. E drept însă că nu avea trăsăturile lui distinse, profilul lui energetic și frumos, așa de asemănător cu acel al zeilor sculptați în marmoră. Dar Vasile Ambrosie nu era încrezut. Deși dorea să fie iubit de toate fetele care îi plăceau, de cele mai multe ori nu avea succesul așteptat.

De aceia nici acum nu purta o prea mare speranță cu el.

Era fericit însă că o va vedea pe frumoasa fetiță Marlena, fără să-și dea seama că ea devenise o domnișoară pentru care el părea un copil acum.

* * *

Liliacul acoperise toate grădinile și curțile din Toporași, reflectându-și în ochii lui Vasile Ambrosie culorile și trezindu-i mai mult acea parte sensibilă ca o rană din inimă, pe care sta scrijelat numele tinerei iubite Marlena, văzută într'o singură seară dar încă rămasă în mintea lui așa cum era îmbrăcată atunci și cum vorbea și se mișca. „De m'ar iubi această gingașă vietate ași fi un om fericit“, își zice el simțindu-și pieptul peste măsură plin de parfumul liliacului înflorit.

„Primăvară, Primăvară!“ striga el în gând mergând de la hotel spre locuința Marlenei în aceiași după amiază pe trotuarele curate pe care începuse a tremura umbrele viorii ale castanilor înfrunziți. Știa că Miti, fratele ei, n'au venit, vorbise doar cu el în Gara de Nord și-i făgăduise, dacă va putea numai, să meargă pe la Toporași unde trebuia să facă de crezut toate motivele absenței lui.

Dar nu aceasta fusese cauza venirii lui aici. Găsise astfel cel mai fericit prilej de a o revedea pe Marlana. Și luase hotărârea din urmă după oarecare îndoială. Nici acum nu e sigur dacă emoția lui nu va fi prea nestăpânită văzând-o și nu se va face ridicul în ochii ei.

* * *

Din primul moment Vasile Ambrosie fu aruncat în cea mai desăvârșită nedumerire. La o primire așa de entusiastă din partea Marlenei nu se aștepta. Nu-l mai slăbea cu tot felul de întrebări.

„Și eu mă îndoiam dacă să vii sau nu la Toporași“, își zice Vasile Ambrosie. Iată ce ușor poate fugi fericirea din mâinile omului, cugetă el, în timp ce Marlana stând alături de dânsul, ciripea într'una în stăpânirea unei bucurii ce nu mai înceta.

— „Eu nu simt primăvara cu adevărat decât când înflorește liliacul“, și zicând acestea ea își cufundă obrazul în buchetele de cruciulițe violete. Apoi cutreeră amândoi grădina iar Vasile Ambrosie săruta florile de care s'a atins fața și buzele ei.

Privirea Smarandei și a lui Dumitru Costin, părinții Marlenei, îi învâluie într'o mulțumită îngăduință.

— „Vasile Ambrosie, băiatul ăsta o să ajungă cineva în viață“, zice Dumitru Costin.

— Privește ce bine le stă la amândoi, completează Smaranda în timp ce Marlana se oprește lângă o tulpină de liliac timidă de astă dată și-l întreabă mereu tot mai nesătulă să afle vești despre Andrei. În multe și dese imagini de ale lui o adăpostise pe Marlana, dar acum când înțelese adevărata cauză a veseliei sale, toate încremeniră ciudat.

Andrei acesta pe care-l văzuse de câteva ori în tovărășia lui Miti, era stăpân pe gândurile ei. Bucuria lui începu să-și piardă una câte una petalele.

— „Ce băiat bun ești“, îi spune ea. „Nici nu știi ce fericită sunt că te-ai gândit să vii și pe la noi. Cum fratele meu Miti lipsește, dumneata îl înlocuești. Da, să știi, întotdeauna mi-ai fost drag ca un frate, ca Miti. Iar acum ești cel mai bun prieten al meu. Spune-mi nu este așa că Andrei este un băiat frumos?“

— „Andrei!“ răspunse Vasile Ambrosie gândindu-se cu ură la acel rival. Apoi fără să îndrăznească al ponegri cu tot dinadinsul zise:

— E ceva dar nu prea grozav. Am văzut băeți mult mai frumoși și mai demni de a fi iubiți.

— Se poate, zâmbi fericită Marlana, dar eu nu l-am întâlnit până astăzi decât pe el.

Tăcură câtva timp iar el potrivind o frunză de liliac pe pumnul stâng închis în formă de ulcea lovi forma ei de inimă cu palma dreaptă. Un pocnet ca de revol-

ver sbură risipindu-se în ecouri, iar Marlana tresări speriată de neașteptatul sgomot. Când își dete seama ce se întâmplase începu să rădă. Chipul lui Vasile Ambrosie devenise însă dușmănos. Privirea lui îndrăzneată și energetică o făcu să-l privească mai atent aproape fără să vrea.

— Și cum ți-a venit să iubești un asemenea om, zise el după acestea.

— Dar de unde știi că-l iubesc. Ți-a spus-o el? se grăbi ea să-l întrebe.

Vasile Ambrosie tăcu din nou o clipă, gândindu-se de era sau nu demn să-l vorbească de rău pe Andrei, pe care-l văzuse doar odată sau de două ori. „Dacă ea îl iubește tot n'o să creadă oricât de mult l-ași afunda în tot felul de nelegiuiri“.

— Nu, nu mi-a spus, zise el privind-și vârfurile pantofilor.

Apoi după altă pauză, continuă tot el, chiar în momentul când Marlana vroia să-i vorbească din nou de Andrei.

— Zici că eu îți sunt prieten. Dacă este așa ascultă un sfat dela mine.

— Impotriva lui nicio povață nu-mi poate fi de folos. Iată, dumniata mi-ai dat curaj să spun un cuvânt care până acum mă intimidă chiar și când mi-l șopteam în minte. Il iubesc.

Lui Vasile Ambrosie îi pare foarte rău că n'a plecat cu trenul direct la București. „Am sosit prea târziu“ își spune el în timp ce seara începea să-i cuprindă.

— Dacă totuși gândesc bine văd că n'ar trebui să-l iubesc pe Andrei. N'a scris nici un rând pentru noi de Paști, continuă Marlana în timp ce stelele începeau să răsară cu minunatele lor tremurări și sclipiri de culor dumnezeiești.

Vasile Ambrosie simte că seara aceasta este foarte potrivită pentru șoaptele iubirii. De i-ași spune acum ce ochi frumoși poartă în inima mea? Gândește el. E în stăpânirea mea. Peste tot e liniște de par'că noi am fi singurii locuitori ai acestor așezări. Noaptea este mai împodobită decât o mireasă regală și privighetorile răs-pândesc în aerul parfumat așa de clare chemări de dragoste încât limba poeziei lor se face ușor înțeleasă de oameni. Ea e aproape și el tace; dar parfumul liliacului ce se clatină ușor nu-i vorbește oare traducându-i ritmul în care-i bate inima? Tot orașul e învăluit sub vâlul decent și totuși străveziu al tinereții iubiri. Dacă noaptea plină de cerești iluzii i-ar spune acestei fete să nu se împotrivescă iubirii. În acest timp el o îmbrățișează. Gura ei îi primește sărutările fără împotrivire.

Sobrian Hurmuz

Grigorescu

Imi ceri, prietene, să-ți povestesc câte ceva despre Grigorescu, acela, care în pictura românească însemnează un mare inițiator și un deschizător de drumuri.

Nu obișnuiesc să scriu, așa că-mi vine greu să aștern pe hârtie aduceri-aminte. Lipsa mea de îndemânare scriitoricească voi căuta s'o înlocuiesc cu sinceritatea simțimântului, care-mi întovărășește povestirea.

Iată că-ți povestesc...

Eram în școala de Bele Arte prin 1894—95, când am cunoscut întâia dată pe Grigorescu. L'am cunoscut prin Strâmbulescu, care era introdus la el în casă și-i lansa tablouri. M'a dus să le văd. Grigorescu stătea în strada Batiște colț cu Polonă, deasupra fostei farmaciei Altân.

Am rămas tare impresionat de interiorul maestrului: toți pereții tapetați cu tablouri care în rame, care scoase din rame, strâambe, drepte, într'o desordine desăvârșită. Era însă o feerie de culori. Ne-a pus să-i preparăm tablourile, căci pregătea o expoziție. El vernisa tablourile cu albuș de ou.

După aceea, m'am mai dus pela el și am ajuns să'l văd foarte des. Intr'o zi m'am dus să văd ce-a mai lucrat și tot umblând prin atelier, uitându-mă în dreapta și în stânga, văd după o perdea vreo 5—6 sticle de șampanie. El se uită la mine și-mi spune: „Dragul meu dela o vreme nu mai pot bea orice; ca să lucrez, trebuie să beau din această băutură“.

Ca fire era foarte ciudat. În casă la el era ca la sfinți. Servitorii umblau numai în vârful picioarelor, nici nu atingeau pe unde călcau, căci era nervos nevoe mare i se năzărea din te miri ce. Băiatul de serviciu îmi povestea uneori: „Domnul este de-o iuțală! când mă duc cu el la peisaj, nici n'apuc s'ajung că el mă întreabă: ei, gata, ai desfăcut tot?“ Era totdeauna dornic să nu piardă,

mai ales în zorii zilei, prima impresie și s'o prindă repede în culoare pe pânză.

La trup semăna mult cu Alexandri: mic, alb și bonom. De altfel îl iubea mult pe Alexandri. Îi vorbeam eu de Eminescu, căci îl cunoscusem. Imi spunea: „o fi el și Eminescu, dar pentru suflul meu tot Alexandri rămâne“. Dealtminteri, ai impresia, foarte dese ori, că pictura lui Grigorescu este transpunerea pe pânză a poeziei lui Alexandri: lucrările acelea câmpenești, pastelurile unde năvălește toată viața noastră rurală....

Nu l'am văzut niciodată pictând. Am fost la el de atâtea ori, dar ori de câte ori ajungeam, lăsa paleta din mână. L'am văzut aici, am fost la el la Câmpina, la Văratec, unde petrecea multă vreme din an, — dar nu l'am văzut lucrând. Și tare aș fi vrut să'l văd. Vlăhuță spunea că a stat lângă el când lucra.

Era grozav de sensibil. Prietșugul la dânsul se strica imediat ce'l contraria cineva. Eram într'o zi la fratele meu și era și dânsul. Văd că

intră Hajdeu, care pe atunci era o mare figură și se îndreaptă spre dânsul, spunându-i: „trebuie să vii aci în București ca să ne vedem, căci la Câmpina nu ne vedem niciodată“. Intr'adevăr lui Grigorescu nu-i plăcea tovărășia lui Hajdeu, care povestea deseori măscări și Grigorescu, fire morală, pleca totdeauna din grup, iar după aceea se explica, zicând de Hajdău; „mare farțeur“.

Moral cum nu se mai poate. Om foarte cumsecade, și vorba la el era vorbă.

Eram într'o zi la Ateneu și așezam tablourile pentru o expoziție. Iată că intră în sală Montandon și Wiliam Ritter, buni prieteni ai lui Grigorescu, critici de artă care scriseseră mult despre el prin ziare. Ei, din amabilitate, le cerea părerea asupra locului și poziției tablourilor.

Portretul pictorului

Fiecare avea altă părere și o după amiază întregă tot umblând să facă pe placul unuia și al altuia, n'am aranjat nimic; dar el o făcea numai din politețe și din prietenie pentru ei, căci știa el bine unde și cum să-și așeze tablourile. La plecarea lor mi-a spus: „așa-i de când lumea, copilul cu multe moașe.... Vino mâine să vezi dumneata cum lucrăm noi“. Și așa am și făcut. A doua zi s'a închis numai cu mine în sala Ateneului și am lucrat până seara de am dat totul gata.

A ridicat singur treptele, una câte una, negrăbit, sprijinindu-se numai prin talentul și puterea lui de muncă. Sunt, de sigur, multe influențe străine în Grigorescu, sunt unele tablouri din vremea când lucra în Franța care par un Corot, un Millet. etc., dar când le cercetezi, vezi repede că e ceva specific al lui Grigorescu în toate lucrările sale. Căci el a avut o personalitate bine marcată. Era profund convins că ce făcea era bun și frumos, căci nu lucra decât numai după inspirația lui proprie....

Imi spunea uncori: „de câte ori sunt pe câmp, văd un peisaj splendid într'o lumină de apus de soare, îmi place tare, — aș vrea să'l pun pe pânză, dar n'am instrumentele cu mine, scot ceasul, mă uit, fixez momentul și vin a doua zi în acelaș loc, — dar a doua zi nu mai sunt eu. Peisajul acelaș, soarele acelaș, pulberea de praf tot atât de transparentă, dar eu nu mai sunt cel de ieri“...

Emoția vie a unei simțiri momentane, pe care putea s'o ridice imediat, așa cum o înțelegea și cum o simțea aceasta îi conducea penelul.

Dacă era tradiționalist sau novator? Știu un lucru că a descoperit pe pictorii buni, totdeauna. Cum a

ajuns în Franța a făcut două trei copii după Prud'hon printre care Fuga lui Cain, — copii după Géricault, după Rubens..... și în acelaș timp a intrat și la academia de pictură, lu-rând ca să se pregătească pentru concurs la școala de Bele-Arte. Plecând să facă un studiu pentru școală, s'a dus la Fontainebleau în pădure, în aceia minunată localitate a Barbizonului unde se afla pleiada de artiști. Și a uitat și de concurs și de tot: nu s'a mai întors la Paris. Acolo a lucrat el acea cantitate de tablouri din epoca formației talentului lui.

Pictor mai mare pe atunci era Aman, la noi în țară; dar Grigorescu nu'l putea mistui. Spunea de el: „da, poate dacă ar fi făcut gravura, ar fi ajuns ceva“.

Intr'adevăr, ce mare deosebire între acești doi: Aman convențional, uneori artificial, deseori „recherché“, — Grigorescu cald, plin de viață care pu'sează; unul făcut, altul născut.

Interiorul lui era simplu: două sau trei odăi tapetate cu o sumă de tablouri, — cu tablouri frumoase cum n'am văzut multe dela el încoace. Iatagane, puști frumoase, panoplii de arme care se văd încă în tabloul din lucrarea lui Vlăhuță, care ne arată atelierul dela Câmpina.

Întâi a stat deasupra fostei farmacii Altân; pe urmă a stat pe strada Izvor, nu mai țin minte numărul, cam pe la mijlocul străzii 54—60; — două odăi luminoase, aranjate cu un gust desăvârșit, pline de tablouri, covoare, obiecte de la țară. Locul obișnuit unde lucra însă era la Câmpina; acolo era și femeia cu care el trăia. Pleca din București primăvara și rămânea acolo toată vara. La Câmpina, deși stătea cu chirie, și-a făcut totuși, în

Desen

Grigorescu

Desen

Grigorescu

curte, un atelier al lui: simplu, din scânduri, cu rume-guş de lemn între pereții de scândură, dar plin de lumină și în care te simțeai tare bine la lucru.

În București nu venea decât rar; avea aici mai mult, depozitul de tablouri.

Când termina o expoziție, își punea banii la Banca Națională, făcea o raită prin străinătate, pe urmă venea iarăși la Câmpina și pornea la lucru.

În Batiște a stat vreo 14 ani.

Eu când l'am cunoscut trebuie să fi avut cel puțin 60 ani. A murit în 1907 și avea 72 ani.

Ii plăcea mult să umble. Dimineața cum se scula, se spăla până la brâu și imediat pleca pe dealurile Câmpinei, umbla vreun ceas, un ceas și jumătate, se întorcea voios și pornea la lucru. Sobru la mâncare. Când l'am cunoscut, mânca mai mult lapte și brânzeturi.

Când a fost să moară, l'a cununat Dr. Istrati, care ținea mult la el. Prin 1903 a avut Grigorescu ultima sau penultima lui expoziție și fratele meu care ajunsese să-l cunoască bine, l'a dus pe Istrati, care i-a cumpărat multe tablouri, numai pentru Stat vreo 16.

Făcea expoziții la trei sau patru ani odată. Eu i-am văzut 4 expoziții de când l'am cunoscut. Odată, mi-aduc aminte, a ținut expoziția numai vreo trei zile că era mare lipsă de bani pe vremea aceea, a vândut numai de vreo 20.000 lei și a închis-o imediat, spunând că nu e momentul.

Pământul țării lui îl iubea dincolo de orice măsură.

Niciodată, oriunde a mers el, nu l'a uitat. Avea cămăși țărănești, broderii, lucrături de-ale țărăncii cum n'am mai văzut decât la el. Umblase prin toată țara de le culesese. Le scotea des, și mult îi plăcea să le privească. Erau ii de acelea cu altițe lucrate în negru și în roș, de acela bătut ca vinul vechi; apoi fote de prin toate regiunile. Și le-a pus în multe tablouri.

Subiectele lui mai toate amintesc atmosfera vieții de țară: țărani, ciobanii cu căciuli înalte și sumane groase, țărancele subțirele și pline de grație, peisajul, etc.

Am asistat odată la o discuție la care lua parte Duiliu Zamfirescu, Delavrancea și fratele meu. Grigorescu a

ascuitat multă vreme, căci totdeauna a fost modest; îi era teamă să nu apară în situație de inferioritate, căci nu avea carte. Și după ce i-a ascultat pe toți, odată a sărit; nu-mi mai amintesc toate câte-a spus, dar țin bine minte că s'a ridicat împotriva celorlalți, care susțineau că ne îndreptăm repede spre progres. „Unde vedeți Dv. progresul? Eu nu văd de loc. Unde sunt toate lucrările ce se făceau altă dată la noi, casele acelea vechi așa de bine așezate, așa de proporționate, așa de minunate și solid construite, cu stâlpi de aceia frumoși tăiați în lemn?“....

Și a vorbit mult, descriind vremea lui ca o epocă de tranziție dela ce-a fost la ce are să fie, ca o epocă de decadentă.

Călătorea mult prin țară și o mare dorință a lui a fost să găsească vreo 3—4 prieteni și să pornească cu toți într'un chervan mare prin țară dela un capăt la altul și unde le va place să se oprească, să stea acolo pe îndelete, să trăiască, acolo, în chervan.....

A cutreerat mult țara. Când s'a reîntors din Franța, prin 1871, a intrat prin Lemberg și s'a oprit prin toată Moldova, la Bacău, etc. Atunci a făcut el toate tipurile acelea de ovrei dela Iași, de la Bacău...

Celebrul lui tablou „Ovreiul cu găscă“, de atunci datează. A stat multă vreme la Rucăr, la Câmpu-Lung, la mănăstirile noastre...

N'am auzit niciodată să fi fost el prea credincios, dar cred că în viața lui sufletească a jucat mare rol biserica și avea în el ceva de preot. Prietenul lui mare a fost

acel Isaia călugărul dela Piatra Neamț și când a terminat de zugrăvit Agapia era să plece în străinătate cu acest prieten.

A stat mult la mănăstiri, a zugrăvit la Căldărușani foarte multe icoane, după aceia la mănăstirea de lângă Văleni, pe urmă, Agapia.

În 1900 eram la Paris, trăind modest. Într'o bună dimineață, când tocmai îmi măturam atelierul, aud bătând la ușă, deschid și văd pe Grigorescu. Bucuros de cineasta pe care mi-o făcea, am lăsat totul și am plecat cu el. Venise la Paris să vadă expoziția. Toată ziua am umblat cu el prin expoziții de tablouri, prin Grand Palais, etc....

Grigorescu

La ora prânzului am intrat într'un restaurant unde mâncase el un șir de ani pe vremuri, în rue Danton, aproape de Facultatea de medicină. Am coborât câteva trepte și am pătruns într'un local foarte mic, de burghezi cum se cade, în care serveau câteva fete. Cum a intrat, Grigorescu a întrebat de tatăl fetelor care conducea restaurantul pe vremea când lucra la Paris. A aflat că tatăl murise și că acum conduceau moștenitorii. Toți s'au strâns împrejurul lui, căci îl cunoșteau bine. Și într'o Joi au organizat un așa zis *jeudi d'hareng*, adică o masă la care se adunau toți acei care mâncaseră la restaurant pe vremuri, ani de-a rândul.

Ii plăcea să mănânce bine. Dealtfel toate lucrurile la el erau numai de bună calitate, nu mergea, așa, oricum.

Uneori era tare vesel, dar nu ținea mult. Când stătea de vorbă cu el, trebuia să fii atent și încordat, căci din nimica toată puteai să-i strici dispoziția.

La Paris, altădată vorbind despre pictori mi-am arătat îndoiiala asupra vârfei din jurul lui Courbet.

Grigorescu s'a uitat la mine lung. Am priceput imediat că el gândea altfel! Mi-a vorbit atunci mult de el, cu căldură, și am văzut după aceea, într'adevăr, mai târziu, cine este Courbet.

Grigorescu era un idealist și un poet. Era tipul artistului, a cărui imaginație se excită din te miri ce, sărind cu o repezițiune nemai pomenită de la o stare de spirit veselă la o tristeță profundă. De câte ori văzându-l cum își pierde toată veselia din pricina unei impresiuni a cuiva, în desacord cu opiniile lui, — și cum după aceea și-o recăpăta privind o rază de soare sau o priveliște frumoasă, mă întrebam, dacă este același om?

Cât era Vlăhuță de deștept și fin, și tot au fost momente când Grigorescu era necăjit pe el. Intr'o zi mi-a spus: „Vlăhuță e om bun, dar cam șiret“. M'a mirat tare mult această remarcă a lui, căci Grigorescu era mereu la Vlăhuță și a găsit în el un mare sprijin sufletesc și material. Il numea deseori, intervenind pela prietenii lui, prin comisiumi care trebuiau să judece obiecte de artă, alcătuirii de expoziții, etc. În aceste comisiumi Grigorescu judeca într'un chip și nu-și schimba părerea, orice considerațiuni ar fi fost în joc. Ceilalți se aranjau între ei și'l lăsau pe Grigorescu cu părerea lui, fără s'o ia în seamă. Imi povestea amărât, aceste

lucruri și-mi spunea că atunci când a văzut aceasta, nici că s'a mai dus la comisiumi.

Èra un om econom, nu darnic. Făcuse casa din Câmpina unde lăsase pe unul Gheorghe Vizante, un oltean șiret, să-i păzească casa, dar Vizante dimpreună cu lucrătorii i-au luat din lucruri. Nu l-a ertat niciodată Grigorescu, — pe unde îl întâlnea, îi amintea că-i un hoț.

Am stat mult de vorbă cu Grigorescu. Uneori își deschidea tot sufletul. Se uita drept în ochii mei, parcă să vadă dacă țiu la el și dacă poate să-mi spună gândurile lui...

Când venea cineva într'o expoziție de-a lui și voia să se tocmească, devenea foarte „casant“. Presimțea el după atitudine vizitatorului cam ce gânduri nutreă și devenea nervos, se plimba prin expoziție, iar când vizitatorul se apropia de el și'l întreba de preț, îi răspundea că prețul se găsește scris în catalog. Dacă nu pricepea omul și insista să-i scadă prețul, Grigorescu nu se tocmea, îi răspundea simplu: „dacă nu poți, dă D-ta cât poți“ și omul nu mai insista.

În ultima vreme devenise aproape orb. Vedea numai atât cât să se mai poată conduce pe stradă și se plângea la toți prietenii „ce-am să mă fac eu acum?“

Prietenii lui, Vlăhuță, Delavrancea și alții, cu prilejul ultimei lui expoziții, se duceau pe Cătea Victoriei, prin localuri, și îi aduceau pe cei cari puteau cumpăra, să-i vadă tablourile. Țin minte cum îi aduceau de braț să le arate expoziția. Așa au venit: Mehedinți, Fleischlein și alții. Au cumpărat o sumă de tablouri. Multe tablouri le cum-

părau chiar prietenii lui și puneau câte o carte de vizită cu alte nume, ca să nu pară că sunt aceiași care cumpără.

Intr'o zi, Cioflec intră în expoziție și vede un tablou proaspăt: era un cățel; prietenii lui Grigorescu îl și cumpăraseră și puseseră cartea lui Fleischlein. S'a făcut mare haz.

În vremea când l'am cunoscut, bunii lui prieteni erau Vlăhuță și Delavrancea, care i-au adus după aceea clienți buni pe Cazoti, Buser, Cristopol, Manolescu-Râmnicănu, Dr. Grecescu, Bernard, chimistul neamț și dr. Davila.

(Sfârșitul în numărul care urmează)

Grigorescu

G. Petrescu

V I T R I N A

CĂRȚI VECHI DESPRE ȚARA NOASTRA

Francisc-Iosif Sulzer, de origină austriacă, a fost chemat în țara noastră de Alexandru Ipsilanti spre a înființa o școală de drept. Domnul fanariot, dornic de a reforma administrația, era o fire aleasă, influențat de ideile filozofice ale Secolului al XVIII-lea; de pe urma sa a rămas legislația ce-i poartă numele, una dintre cele mai vechi și mai bune, visând pentru țara sa o școală înaltă, o Universitate.

Sulzer, venind după dorința domnului n'a avut prea mult noroc; nici profesor la Universitate n'a ajuns, nici secretar domnesc și nici măcar consul austriac în Principate, locul acesta ocupându-l Raicevici, de la care ne-a rămas cele mai sincere observațiuni scrise asupra Țărilor românești.

Totuș Sulzer n'a părăsit țara de care se pare că s'a îndrăgit, în ciuda oamenilor care îl supăraseră.

El cutreeră Muntenia și Moldova în lung și în lat, împrietenindu-se cu Carra, consulul francez, și a stat o vreme la curtea lui Alexandru Ioan Mavrocordat, domnul Moldovei, pentru care are cuvinte neprecupețite de laudă. Vizitează în mai multe rânduri Ardealul, ocupându-se de afaceri, făcând negustorie, având turme de oi, și cunoscând la perfecție preferurile produselor alimentare ca și fabricațiunea derivatelor laptelui.

Norocul nu i-a surâs însă, nici în afacerile de tot soiul pe care le învârtea în această epocă fanariotă, atât de propice tuturor speculațiilor, și oarecum descurajat, a plecat din țară.

Era firesc ca omul acesta care nu fusese menajat nici de soartă, nici mai ales de oameni în țara aceasta, să-i poarte o ură înrădăcinată pe care a revărsat-o din belșug în cele trei volume ale operei sale. În aceste volume Sulzer a băgat un imens material, foarte inegal ca valoare, mai rămânând, în manuscris inedit, materie pentru cel puțin încă atâtea volume. Deși în prefață, spune că va prezenta națiunii sale iubite, numai adevărul asupra Principatelor, el îl falsifică ori de câte ori are ocazia, numai spre a-și potoli ura ce-i umeple sufletul. Viața noastră publică o stigmatizează astfel: „în țara aceasta nu există lege, nici nu se poate stăvili viciul, furtul, oprimarea și înșelarea; aci a câștiga înseamnă a face ceva imoral“. Boerii, preoții, sunt oameni de nimic, Ieneși,

Geschichte des transalpinischen Daciens,

das ist:

der Walachen, Moldau und
Bessarabiens,

im Zusammenhange

mit der Geschichte des übrigen Daciens
als ein Versuch einer allgemeinen

dacischen Geschichte

mit kritischer Freiheit entworfen

VON

Franz Joseph Sulzer

ehemaligem k. k. Hauptmann und Auditor.

Des ersten oder geographischen Theils

Erster Band.

W I E N,

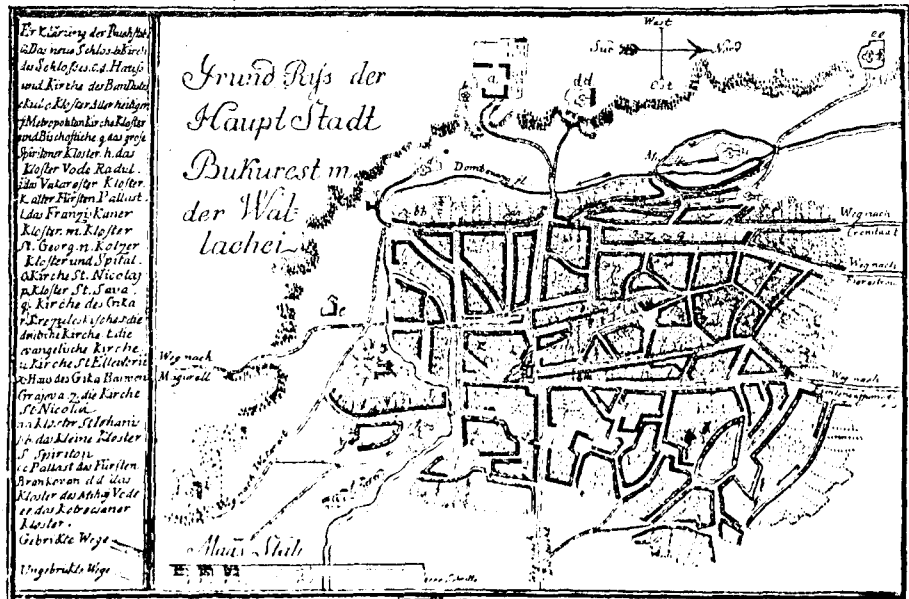
bei Rudolph Gräffer, 1781.

mincinoși și nu merită natura frumoasă ce-i înconjoară. Deși laudă pe Alexandru Ipsilanti, spune că îi acestuia au trebuit să fugă din țară ca să scape de ticăloșiile pe care nu le mai puteau îndura. Tăranul nu are nici o trecere în ochii lui Sulzer, abia bine voește să-i laude vitejia și voinicia care îl fac să se lupte pieptiș cu ursul și cu lupul: văzuse probabil, pe vre un cioban care îi apărase astiel oile sale atacate de fiare. Artă națională. poezie populară, muzică originală, nu avem după pesimistul austriac și ca dovadă, alege cele mai puțin reprezentative modele din genurile acestea, pe care le reproduce scâlciat, de ne înțeles. În schimb, are cuvinte de admirație pentru Greci și tot ceace bine voește să găsească mai distins în obiceiuri și înfățișeri, este catalogat ca de origine grecească. Nu înțelege de loc amestecul Rusiei în Principate și firește, viitorul lor nu este altul decât anexarea la Austria, salvatoarea românilor. O importanță parte din opera lui Sulzer este consacrată descrierii țării și a bogățiilor ei; viile, pădurile, animalele, pești, sunt cercetate în amănunțime, negustorește, dându-se cifre prețioase și date statistice care nu se găsesc aiurea, pentru această epocă.

Mineralele sunt descrise în amănunțime ca și celelalte bogății ale țării pe care le cunoaște destul de bine. Sulzer consacră multe pagini și dezvoltă multă și nefolositoare erudiție, originea noastră și limbei românești. Firește, nu ne tragem din romani, ci din slavii veniți din Peninsula Balcanică și care au învățat latinește, iar limbei românești nu-i trebuie caracterele latine, ci acelea slavone mai potrivite, polemizând serios pe acest capitol cu cărturarii din Ardeal.

Sulzer, bun cartograf, anexează la cartea lui cinci hărți prețioase, nu îndeajuns studiate până acum, între care un foarte prețios plan al orașelor București și Iași — cele mai vechi care se cunosc — unde se găsesc însemnate locușele boeresti și principalele edificii din vremea aceia. Austriacul nostru, ar fi fost poate mult mai folositor țării noastre dacă ar fi fost mai norocos aci; opera lui ar fi fost alta și un bun observator ca dânsul ar fi băgat de seamă și lucrurile noastre bune, a căror vedere a întunecat-o, însă, ura

A. Pomescu Gilly

C A R T I Ș I R E V I S T E

MARIA SA, PUIUL PADURII
de M. Sadoveanu. Roman. Edit. „Națională”
S. Giornei

Nu putem să ne minunăm îndeajuns de puterea de muncă a marelui prozator moldovean.

Abia, de curând, încheiam cetirea unui voluminos roman al d-sale, când alt volum apare pe masa noastră, zicându-ne parcă: „Iată, am apărut și eu!”. În adevăr, tinerețea artistică a „blocului masiv de la Copou” este fără istorisire. E și o pildă cum am mai spus — pentru toți purtătorii de condei dela noi.

Acum, ne înfățișează într'o formă nouă, proaspătă, plină de sevă și de putere, într'o limbă, care e cursivă, fermecătoare, cunoscuta povestire a Genevevei din Brabant, răscolindu-ne amintirile din fantastica vreme a copilăriei.

Despre scrisul lui Sadoveanu, ne interzicem a mai vorbi, că doar el e atât de bine cunoscut și în unanimitate apreciat.

Vom recomanda însă cartea cu toată plăcerea pe care o ai când știi că recomanzi ceva bun.

DRAGOSTE ȘI MOARTE
IN PROVINCIE
Roman de Sergiu Dan Edit. „Cugetarea”

Debutând în literatură prin acea într-adevăr minunată viață a lui Anton Pan pe care o scrisese în colaborare cu Romulus Dianu, Sergiu Dan era așteptat să se înfățișeze, pentru a i se verifica puterile proprii, cu o operă personală. *Dragoste și Moarte în provincie* este întâia sa carte care îi și hotărăște locul ce i se cuvine de pe acum chiar printre romancierii noștri. Sergiu Dan căuta să surprindă, cu ani în urmă, prin poeme voit bizare, în cari însă suculența unui talent real, svăcnea și se sbătea vie sub copleșirea formulelor. Totuși, peregrinările acelea, stranii și neastâmpărate, din anii de tot tineri, l-au mânat pe Sergiu Dan spre această carte de adâncă și vibrantă sinceritate.

Romanul *Dragoste și Moarte în provincie* e o carte inteligent compusă și frumos scrisă. Cora Negrea, fată de pension, într'un oraș de provincie, păstrează o iubire romantică lui Vlad Stroescu, un tânăr avocat din Capitală. Acesta însă se căsătorește cu alta. Cora Negrea, mai târziu, se lasă și ea măritată cu moșterul Tomiță. Viața de provincie tristă și monotona, alături de un soț obișnuit, o împinge în brațele locotenentului Totonel. Cu prilejul unor alegeri Vlad Stroescu se reîntoarce în finutul unde viețuia Cora. Se întâlnesc. Vechea lor iubire se trezește și Cora găsește, în sfârșit, în brațele lui Vlad Stroescu, fericirea mult căutată.

Tomiță află și la o vânatoare ucide, ca din greșală, pe amantul soției sale. Cora se bolnăvește și moare. Subiectul e vechi, simplu și banal. Dar între marginile acestui subiect vechi și cu mijloace de analiză și compoziție, azi ocolite, Sergiu Dan a știut să contureze tipuri veridice și să învieze întreaga atmosferă în care își animă personajele, făurind o carte ce-ar putea aduce elogii și unui romancier încercat.

CUCUI CUCUI
de Nicolae Mihăescu. Povestiri pentru copii.
Edit. „Curierul Judiciar”

În literatura pentru copii au făcut invazie o mulțime de nechemăți, — pricină din

care, nici n'am avut o literatură românească pentru copii până mai dăunăzi.

În vremea din urmă însă, s'au produs unele lucrări, care însemnează o etapă în materie. Atât ca subiect, cât și ca stil, au apărut cărți mult mai serioase pentru copii. Chiar unii literați distinși, ca d. Cezar Petrescu și-au dat obolul lor pentru lectura copiilor

Trebuie însă să recunoaștem dela început, că o bună literatură pentru copii este greu de realizat. E nevoie de-o specială aptitudine.

D. N. Mihăescu, deși e la cea dintâi încercare, reușește totuși a ne da un volum bun în această dificilă materie. E multă duioșie în povestirile celor doi copii Ticu și Mioara, iar „morală fabulei” e strecurată, pe nevăgăte de seamă, dealungul povestirii. Stilul e clar și simplu. Așa cum se cuvine pentru lectorii volumului. Pictorul Murnu și-a dat și el obolul, ilustrând frumos volumul, care poate sta cu bun folos sufletesc în mâinele copiilor.

MICI SATISFACȚII
de Al. O. Teodoreanu. Edit. „Cartea Rom.”

După Hronicul măscăriciului Vălătuc, d. Al. O. Teodoreanu ne dă acest volum, plin de vervă și de humor.

Satira este proprie întru totul, vremii noastre. Marile prefaceri sociale, cu fatalele deslocări aduse de ele, produc și un dezechilibru între fond și formă, între spirit și exteriorizarea lui, prin vorbă și prin faptă. Comicul, printre altele, aici își are unul din așezămintele lui. Oameni care „una zic și alta fac”, «una simt și alta vorbesc», mai cu osebire în asemenea vremi echivoce își fac apariția. Fărniciia și farsa înfloresc în asemenea vremi de așa zisă devenire socială.

D. Al. O. Teodoreanu prinde minunate clipe din homerica noastră epopee, socială, și le redă cu un talent atât de suculent, încât se așează fără morgă sau pretenție, alături de cei mai buni humorști ai noștri. Unele bucăți — cum e „Margareta Popescu” sau „Manevre” stau cu cinstă lângă similitudele lor carageliane, conținând o satiră care, depășind actualul, se situează în universal.

Satira prezintă unele dificultăți de detaliu și de realizare atât de mari, încât pușini sunt aceia care pot să se laude că au isbutit în ea. Printre ei, d. Al. O. Teodoreanu se poate prenumăra neîndoelnic.

Fără a fi rea, satira d-sale — spre deosebire de a lui Caragiale, este mai mult lirică, burgheză, blajină, statornicind încă odată adevărul că moldovanul, chiar când vrea să fie satiric, e liric și bun.

Unele bucăți din volum, cum e „Sevișca”, au un humor nou, par'că strein, fără a fi de împrumut.

În general, volumul e scris cu talent și cu deosebită grijă literară, situând pe autorul lui în rândul scriitorilor noștri fruntași.

OAMENI DE PRISOS

de A. Cehov. Traducere de A. Frunză
Colecția „Ileana”

Scriitor de-o pregnanță cuceritoare, Cehov a avut o activitate literară strălucită

„DUMINICA UNIVERSULUI”

apare sub îngrijirea d-ilor:

Al. Lascarov-Moldovanu,
Gh. D. Mugur, Al. P. Necșești și
V. Voiculescu.

la sfârșitul veacului trecut. Tot ce scrie acest rus autentic, e străbătut de-o notă particulară lui, un fel de humor amar, fără a fi rău, — o melancolie cu perspective nelămărite, dar tocmai pentru aceasta, profunde, din care isvorăște o suculență predispoziție spre cugetare. Din cea mai mică schiță cehoviană, putem prinde măcar unul din aspectele sufletului slav, din multiforma și infinita «stepă sufletească» a colosului rusesc. Un romantism specific slav, concretizat plastic printr'o sete din ce în ce mai mare de viață, de tainele ei, de iubire, de prietenie, de ideal... O literatură fecundătoare și necontentit răscolitoare de suflet.

Traducerea d-lui A. Frunză este mai mult ca o traducere, este o încercare, uneori isbutită, de a localiza pe Cehov. O cunoaștere a limbii rusești și a mediului corespunzător, face din traducerea d-lui A. Frunză, una din cele mai bune din ultimul timp.

VORBE CULATE
de Vasile Militaru. Editura „Cartea Rom.”

D. Vasile Militaru, harnicul stihuitor și-a adunat în volum cugetările sale versificate, publicate, hebdomadard în „Universul”. E o carte de bun folos sufletesc, scrisă cu grijă pentru cetitorii cei mulți, care caută într'o carte și un temei moral, pe lângă unul estetic.

Spicuim din volum câteva cugetări de-o puternică factură:

*Vai de omul care are
Suflet mic în casă mare,
Fericit cel ce ridică
Suflet mare 'n casa mică.*

*După chip cunoști o floare,
Ciocârția, după cânt,
Aurul, după culoare
Iar pe om, după cuvânt*

*Noi nu putem ajunge cerul, din al păcatelor noroi;
Prin rugă și credință însă, aducem cerul
pân' la noi.*

*Toate pot dormi pe lume: pân'și apa
cea mai lată;
Numai ura dintre oameni nu adoarme
niciodată.*

*În iubire, depărtarea e noroc și nenoroc,
Sau, mai limpede, ea este ce e vântul
pentru foc;*

*Și-i știut de toți că vântul, întâlnind un
foc sub zare,
Stinge flacăra cea mică și-o sporește pe
cea mare.*

D. Vasile Militaru aduce în scrisul său o mireasmă de credință și de optimism sănătos, dându-i astfel un senz social de imediat folos sufletesc.

O revistă culturală cum e a noastră își face și o datorie din a recomanda această carte sănătoasă, mai cu osebire pe aceste vremuri de ucigătoare confuziune spirituală.

A apărut *GANDIREA* No. 4 pe Aprilie cu colaborarea d-ilor: Vasile Băncilă, Ion Buzdugan, Matei Ion Caragiale, Nichifor Crainic, V. Papilian, Al. O. Teodoreanu, Sandu Tudor, Const. D. Ionescu, Paul Sterian, etc. Reproduse de artă de Mac Constantinescu, Margareta Sterian, Tache Sorocanu, etc. Un exemplar 40 lei.

Abonamentul 350 lei anual. Redacția și Administrația str. Polonă 38. București III.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Grigorescu

C U R I E R

■ Zilnic șeful guvernului și ministru sufletului românesc aduce pentru prefacere, un gând și o faptă de cultură, în țara pustiiată de patimi politice.

■ Multe orașe pitorești din țară își pregătesc călăuze pentru călători. A început Constanța. Călăuză marelui nostru port e scrisă de d. I. Marin Sadoveanu.

■ Un monument la mare va fi ridicat lui Eminescu. Comitetul pentru realizarea lui e la Constanța. Il prezidează bătrânul scriitor I. N. Roman.

■ Nu se cer de la Direcția Educației Poporului chestionarele de folklor și de anchetă socială pentru monografia comunei deși se trimit gratuit.

■ Orașe cari au organizat cicluri de conferințe creând astfel sezuni de activitate culturală, sunt puține. Notăm: Severin, Brăila, Craiova, Roman.

■ Weingarten a fost sărbătorit la Paris a doua zi după marele tapaj făcut în jurul lui. Barthou a rostit un entuziast discurs din care extragem rândurile de mai jos: „Sunt oameni cari iubesc șgomotul și oameni cari iubesc muzica. Manifestațiile împotriva lui Weingarten au fost contrarii adevărului, o eroare împotriva libertății și păcii și o injustiție împotriva artei.

A vorbit de patria artei. „Arta are o patrie. Fiecare patrie are arta ei“.

A vorbit apoi de el ca om, de mâinile lui, de frumusețea gestului și ritmului în conducere, de operele cântate și de interpretare.

■ Se fac tot felul de conjecturi asupra viitorului poporului german al cărui număr e în descreștere. Statisticienii se silesc să

arate că familiile germane au adoptat sistemul a doi copii.

■ În Florența „cetatea florilor“ se va deschide în Mai o expoziție a grădinei de artă, organizată de Ugo Ojetti.

■ O mare serbare de folklor francez organizată de „Renașterea franceză“ s'a dat la Paris. Sau executat cântece și jocuri din toate regiunile Franței. Această serbare a fost o lecție de comemorare a geniului popular.

■ „Memoriile“ lui Foch sunt acerb criticate în Engiltera. O carte a vanității spun englezii.

■ Germania literară sărbătorește pe romancierul Heinrich Mann care a împlinit 60 de ani. I s'a trimis o adresă semnată de 130 de nume din elita intelectualității germane. Printre ele găsim și numele a doi francezi, Herriot și Gide. Heinrich Mann, observă Tarvel, este acela care a vorbit cu cea mai multă înțelegere și simpatie despre Franța

■ În America e o sensibilă scădere în vânzarea cărților.

■ În Franța s'a creat *Liga prietenilor peisagiului* din firească revoltă a panourilor, cu reclame cari pătează frumusețea și lumina naturii.

Aceste reclame cari se înșiră pe margini de drumuri, la răspântii ori la intrarea în sate, desfigurează peisagiile Franței, le turbură, le strică.

■ Academia italiană va distribui premii în valvora de 500.000 lire. *Corriere della Sera* a fondat în Academic 4 premii de câte 50.000 lire.

■ În Rusia, crește tirajul ziarelor.

■ Un jurnal corporativ american „Musical Courier“ publică un tablou al festivalurilor muzicale cari vor avea loc în 1931 în Europa. O singură țară nu e reprezentată: Franța.

■ Un mauzoleu monumental va fi ridicat în Domul Invalizilor pentru osemintele lui Foch. Monumentul costă 2.500.000 fr., cari vor fi plătiți de stat. Artistul mauzoleului e Landowski.

■ În Japonia, în sălile de Cinema, sunt locuri rezervate pentru oamenii însurați și locuri pentru celibatari.

■ Editorul Plon publică în 16 volume opera întreagă a lui Ibsen. La Chesnais nu traduce numai pe marele dramaturg ci însoțește opera și de un studiu asupra literaturii și societății în Norvegia la 1850. Note istorice ilustrează fie care epocă și fie care piesă.

■ La Moscova s'a inaugurat o expoziție cu planurile de reconstrucție a marilor orașe sovietice—Moscova în deosebi și Leningrad. Atrage atenția cercetătorilor, planul general de prefacere a Moscovei, plan prezentat de arhitectul german Kart Mayer.

■ Spre sfârșitul lui Mai se va ține la Paris congresul internațional al asociațiilor scriitorilor. Inițiativa e a Franței. Congresul are de scop să constituie federația internațională a societăților de literați.

■ George Sand lăsase lui Chopin două manuscrise: „*La noce de Campagne*“ și „*La Mare au Diable*“. Prin mijlocirea Ministrului de azi al Afacerilor straine, manuscrisele au fost trimise Franței care le va încredința Bibliotecii Naționale.